

ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ INTERNET - ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΕΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ – ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

Καριπίδης Νίκος – Υπεύθυνος ΚΕ ΠΛΗΝΕΤ Δράμας

Το διαδίκτυο αποτελεί σήμερα μια απτή πραγματικότητα η οποία μας ανοίγει την πόρτα της γνώσης, της ενημέρωσης και της ψυχαγωγίας ενώ ταυτόχρονα μας δίνει και τα εργαλεία για να εκμεταλλευτούμε όλες αυτές τις δυνατότητες. Μας οδηγεί σε κάθε γωνιά του πλανήτη γκρεμίζοντας τα γεωγραφικά σύνορα και ενώνοντας πολιτισμούς. Με τη βοήθειά του εισαγόμαστε σε ένα είδος παγκόσμιου διαλόγου χωρίς εμφανή όρια ή περιορισμούς εκτός από αυτούς που εμείς οι ίδιοι επιβάλλουμε στους εαυτούς μας. Τι συμβαίνει όμως όταν η γνώση μας γύρω από τους κινδύνους που εγκυμονεί το διαδίκτυο είναι περιορισμένη, με αποτέλεσμα να μην έχουμε την ικανότητα να προστατευτούμε από αυτούς;

Το πρόβλημα αφορά όλους τους χρήστες του διαδικτύου, γίνεται όμως εντονότερο όταν μιλάμε για ανήλικους χρήστες. Τα παιδιά, και κυρίως οι έφηβοι, λόγω της ψυχικής και διανοητικής τους ανωριμότητας είναι ίσως οι πιο ευάλωτοι χρήστες απέναντι σε αυτούς τους κινδύνους. Πρόσφατες έρευνες αποδεικνύουν ότι οι ανήλικοι αποτελούν το πιο δυναμικό κομμάτι στην ηλικιακή κατανομή των χρηστών του Internet. Όμως, σύμφωνα με την πανευρωπαϊκή έρευνα του Ευρωβαρόμετρου, οι Έλληνες γονείς είναι οι τελευταίοι σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση όσον αφορά τη γνώση τους πάνω στους κινδύνους που εγκυμονεί το διαδίκτυο. Όπως δείχνουν τα αποτελέσματα της έρευνας μόλις το 27% των Ελλήνων γονιών απαγορεύει στα παιδιά να επισκέπτονται κάποιες ιστοσελίδες στο Ίντερνετ ενώ μόνο το 31% των Ελλήνων γονιών βάζει κανόνες όπως για παράδειγμα το πόση ώρα πρέπει να σερφάρουν τα παιδιά τους στο Ίντερνετ, όταν ο μέσος όρος των Ευρωπαίων είναι 52%. Μοναδικό αισιόδοξο μήνυμα που βγαίνει από την έρευνα είναι ότι η συντριπτική πλειονότητα των Ελλήνων αισθάνεται την ανάγκη να πληροφορηθεί περισσότερα για τους κινδύνους του Διαδικτύου προκειμένου να προστατεύσει τα παιδιά.

Στο σημείο αυτό καθοριστική πρέπει να είναι η συμβολή των καθηγητών και των λοιπών ειδικών, οι οποίοι έχοντας τις κατάλληλες γνώσεις θα υποστηρίξουν τους γονείς και κατ' επέκταση τα παιδιά. Φυσικά, σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να «δαιμονοποιηθεί» το διαδίκτυο. Η πρόσβαση στο Ίντερνετ πρέπει να αντιμετωπιστεί σαν ένα αγαθό που μάλιστα πρέπει να διαδοθεί με ταχύτατους ρυθμούς αφού είμαστε και σε αυτό το σημείο στον πάτο της Ευρώπης. Εκείνο που πρέπει να γίνει σαφές σε όλους είναι ότι όπως τίποτα στη ζωή δεν είναι «απόλυτα» ασφαλές έτσι και το Internet δεν θα μπορούσε να αποτελέσει εξαίρεση. Καθήκον όλων είναι να ενημερώνονται για τους πιθανούς κινδύνους και για τους τρόπους αντιμετώπισής τους.

Πριν όμως αναφερθούμε σε αυτά ας δούμε λίγα ακόμη στατιστικά στοιχεία που θα μας βοηθήσουν να αντιληφθούμε το μέγεθος του προβλήματος.

Πριν από λίγους μήνες η Ελληνική Καταναλωτική Οργάνωση (ΕΚΑΤΟ) διενήργησε έρευνα σχετικά με τη χρήση του διαδικτύου στην οποία ερωτήθηκαν 12.750 μαθητές ηλικίας 8 έως 15 ετών. Στην ίδια έρευνα συμμετείχαν επίσης και γονείς. Τα αποτελέσματα της έρευνας όσον αφορά τις απαντήσεις των παιδιών είναι αποκαλυπτικά. Τα περισσότερα παιδιά παραδέχτηκαν ότι έχουν επισκεφτεί ιστοσελίδα με πορνογραφικό περιεχόμενο ή ιστοσελίδα τυχερών παιχνιδιών ύστερα από προτροπή φίλων ή γνωστών τους. Το 80% των παιδιών επικοινωνούν με αγνώστους σε χώρους συνομιλίας στο διαδίκτυο με τους οποίους διατηρούν στη συνέχεια καθημερινή επικοινωνία. Το 75% των παιδιών επηρεάζονται από τις διαφημίσεις που βλέπουν στο Internet και μπαίνουν στον πειρασμό να χρεώσουν τις πιστωτικές κάρτες των γονέων τους. Σοκαριστικά όμως είναι και τα αποτελέσματα από την επεξεργασία των απαντήσεων των γονέων. Το 50% των γονέων παραδέχεται ότι τα παιδιά τους γνωρίζουν περισσότερα πράγματα για το διαδίκτυο από τους ίδιους. Το 52% των

γονέων δεν έχει ιδέα τι μπορεί να κάνει ένα παιδί στο διαδίκτυο. Το 60% σκέφτηκε να βιντεοσκοπήσει κρυφά το παιδί όταν χρησιμοποιεί το Internet. Τέλος το 95% των γονέων συμφωνούν ότι η κυβέρνηση πρέπει να ενισχύσει τη νομοθεσία για την ασφάλεια των παιδιών στο Internet.

Η δημιουργία ενός «ασφαλούς διαδικτύου» δεν απασχολεί βέβαια μόνο την Ελληνική κοινωνία. Στα πλαίσια μιας παγκόσμιας κινητοποίησης για την ασφαλή χρήση του Διαδικτύου και κυρίως για την προστασία των παιδιών, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο προχώρησε στην υλοποίηση ενός προγράμματος δράσης, πληροφόρησης και συνειδητοποίησης, με σκοπό να πληροφορηθούν οι γονείς και όλοι όσοι ασχολούνται με παιδιά για τον καλύτερο τρόπο προστασίας των ανηλίκων από την έκθεση σε περιεχόμενο που θα μπορούσε να είναι βλαβερό για την ανάπτυξή τους. Έτσι έχουν ήδη ενεργοποιηθεί δράσεις που αφορούν τη δημιουργία ασφαλέστερου περιβάλλοντος μέσω της δημιουργίας ευρωπαϊκού δικτύου ανοικτών τηλεφωνικών γραμμών, της ενθάρρυνσης της αυτορρύθμισης και των κωδικών καλής συμπεριφοράς, της ανάπτυξης συστημάτων φιλτραρίσματος και διαβάθμισης, της διευκόλυνσης διεθνούς συνεργασίας, της ενθάρρυνσης δράσεων συνειδητοποίησης, κλπ

Παρόμοιες δράσεις ενημέρωσης και πρόληψης υλοποιούνται και από άλλους φορείς ή οργανώσεις. Το ενδιαφέρον όλων εστιάζεται κυρίως στα παρακάτω προβλήματα όσον αφορά τους ανήλικους χρήστες του Internet:

- Παιδική πορνογραφία
- Επικοινωνία με αγνώστους
- Προπαγάνδα για βία, ρατσισμό, ναρκωτικά, όπλα
- Τυχερά παιχνίδια
- Κλοπή προσωπικών δεδομένων
- Παραβίαση πνευματικής ιδιοκτησίας
- Ιοί και χάκερ
- Εθισμός στο διαδίκτυο

Τα προβλήματα αυτά, οι τρόποι αντιμετώπισης τους αλλά και γενικότεροι κανόνες ασφάλειας που απευθύνονται τόσο στα παιδιά όσο και στους γονείς τους θα αναπτυχθούν στη συνέχεια.

Το πιο ευαίσθητο ίσως θέμα από αυτά που αναφέρθηκαν, και ένα από τα αγαπημένα των μέσων μαζικής ενημέρωσης, είναι οι επιπτώσεις από την επαφή που έχουν τα παιδιά με τον εξαιρετικά μεγάλο σε όγκο σεξουαλικών αναφορών που υπάρχουν στο Internet. Έρευνες αποδεικνύουν ότι αφενός το 70% των αναφορών στο διαδίκτυο αφορούν τέτοιου είδους θέματα και αφετέρου αυτού του είδους οι ιστοσελίδες έχουν και τη μεγαλύτερη επισκεψιμότητα. Δε θα μπορούσαν λοιπόν να ξεφύγουν από τον κανόνα και τα παιδιά τα οποία βρίσκονται στην ευαίσθητη ηλικία που εξερευνούν την σεξουαλικότητά τους. Το γεγονός της επαφής με ακραίες σεξουαλικές συνήθειες μπορεί να αποδειχθεί μοιραίο, επειδή το παιδί κινδυνεύει να στραφεί σε απαράδεκτες συμπεριφορές. Αυτού του είδους τα site τείνουν να παρουσιάσουν τις σεξουαλικές διαστροφές σαν «μόδα», κάτι στο οποίο είναι ιδιαίτερα επιρρεπείς οι νέοι. Θεωρώντας λοιπόν ο νέος ή η νέα, ότι για να είναι μοντέρνος πρέπει να ακολουθήσει αυτές τις πρακτικές, έρχεται σε σύγκρουση με τον ίδιο του τον εαυτό. Το σώμα του αντιδρά και προκύπτουν ψυχοσωματικά προβλήματα. Το παιδί που συμμετέχει σαν θύμα ή σαν θεατής σε τέτοιου είδους θεάματα μπορεί να παρουσιάσει διαταραχές ύπνου, τραυλισμό, ανορεξία ή βουλιμία, συχνές λοιμώξεις από πτώση του ανοσοποιητικού λόγω στρες, πεπτικές διαταραχές, κλπ.

Όμως αυτή δεν είναι η χειρότερη εκδοχή του προβλήματος. Συχνά τα site αυτά λειτουργούν σαν προθάλαμος γνωριμίας με άγνωστους με τη βοήθεια προγραμμάτων τύπου chat. Η ανωνυμία του Διαδικτύου ευνοεί την γρήγορη ανάπτυξη πίστης και οικειότητας. Στα

λεγόμενα δωμάτια συζητήσεων, οι συμμετέχοντες κρύβουν την πραγματική τους ταυτότητα (είναι άλλωστε γνωστό το ρητό ότι «κανείς στο Internet δε γνωρίζει ότι είσαι σκύλος») άλλοτε για αθώους σκοπούς και άλλοτε επειδή επιδιώκουν κάτι δόλιο όπως το να δημιουργήσουν σχέσεις με τα άπειρα, νεαρά άτομα ώστε στη συνέχεια να ασκήσουν ψυχολογική βία, ή ακόμη και σωματική εάν καταφέρουν να τους πείσουν να συναντηθούν από κοντά. Οι πρακτικές που χρησιμοποιούν οι επιτήδριοι είναι λίγο πολύ γνωστές. Ξεκινούν μία αθώα κουβέντα προσεγγίζοντας το θύμα τους υποκρινόμενοι παρόμοια ενδιαφέροντα. Προσπαθούν να μάθουν προσωπικά στοιχεία των παιδιών όπως όνομα, ηλικία, διεύθυνση, κλπ. Όταν αποκατασταθεί μία σχέση εμπιστοσύνης, η συζήτηση μεταφέρεται έντεχνα σε ένα ευαίσθητο θέμα (όπως για παράδειγμα το σεξ) και ο θύτης προσπαθεί να εκμαιεύσει δηλώσεις, φωτογραφίες ή άλλο υλικό για το οποίο αργότερα το παιδί θα αισθάνεται άσχημα. Όταν ο ανήλικος δεν ανταποκρίνεται τότε ο επιτήδειος στέλνει δικό του υλικό προσπαθώντας να τον φέρει σε δύσκολη θέση. Στη συνέχεια τον εκφοβίζει ότι θα δημοσιοποιήσει τη συζήτηση ή το υλικό ή ακόμη ότι θα τα δείξει στους γονείς του και ζητά ανταλλάγματα προκειμένου να μην το κάνει. Το παιδί συχνά υποκύπτει και στέλνει νέο υλικό και με αυτό τον τρόπο μπλέκεται σε ένα φαύλο κύκλο. Προκειμένου να ξεφύγει από την κατάσταση αυτή δέχεται να συναντηθεί με τον άγνωστο. Η συνάντηση αυτή θα οδηγήσει πιθανόν το παιδί σε δίκτυα διεθνών παιδεραστών.

Ακόμη όμως και αν η συνάντηση του παιδιού μέσα στα δωμάτια συζητήσεων δεν οδηγήσει στο προηγούμενο ακραίο παράδειγμα δεν αποκλείεται να το φέρει σε επαφή με απόψεις και συμπεριφορές καθολικά κατακριτέες. Για παράδειγμα οι συνομιλητές του θα μπορούσαν να τον ωθήσουν σε πράξεις βίας, να τον φέρουν σε επαφή με ναρκωτικά ή όπλα, να τον εθίσουν σε ρατσιστικές συμπεριφορές, κλπ. Το παιδί λόγω της ανωριμότητάς του δεν αντιλαμβάνεται τη διαφορά μεταξύ του γεγονότος και της άποψης. Έτσι είναι πολύ πιο εύκολο σε κάποιον έξυπνο ομιλητή να κατευθύνει το παιδί σε συμπεράσματα που δεν έχουν σχέση με την πραγματικότητα. Το παιδί θα δεχτεί για παράδειγμα ότι οι μετανάστες φταίνε για την ανεργία χωρίς να εξετάσει τις υπόλοιπες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και η πίστη του αυτή θα γίνει τόσο ισχυρή που θα θεωρήσει εχθρό οποιονδήποτε προσπαθεί να του την αλλάξει (άλλωστε το θέμα του φανατισμού δεν έχει σχέση με το Internet, ούτε γνωρίζει γεωγραφικά όρια). Σύντομα οι απόψεις αυτές θα απομονώσουν το παιδί και θα το φέρουν αντιμέτωπο τόσο με την κοινωνία όσο και με τους ίδιους τους γονείς.

Ένας άλλος κίνδυνος που παραμονεύει τα παιδιά την ώρα που σερφάρουν στο διαδίκτυο είναι η επαφή με τα τυχερά παιχνίδια. Και όταν λέμε τυχερά παιχνίδια δεν εννοούμε μόνο το καζίνο ή τα χαρτιά. Τυχερό παιχνίδι είναι και το ποντάρισμα σε ιστοσελίδες τύπου «Πάμε στοίχημα» ή ακόμη και ένα απλό παιχνίδι τάβλι αν οι παίκτες ποντάρουν πάνω στη νίκη τους. Οι ιστοσελίδες αυτές είναι πολλές ενώ έχουν οργανώσει με τέτοιο τρόπο την προπαγάνδα τους ώστε ο ανήλικος να μπορεί να κατευθυνθεί σε αυτές μέσα από συνδέσμους που φιλοξενούνται σε άλλες σελίδες (οι οποίες φυσικά εισπράττουν ένα ποσό για κάθε παίκτη που θα κατευθύνουν στο τυχερό παιχνίδι). Τα παιδιά παροτρύνονται από διαφημιστικά μηνύματα που τους δίνουν τη δυνατότητα να ποντάρουν την πρώτη φορά δωρεάν, προκειμένου να έρθουν σε επαφή με την ιστοσελίδα και στη συνέχεια να εθιστούν στη χρήση της. Όταν συμβεί αυτό, το παιδί δεν αρκείτε στο να ξοδεύει απλώς το χαρτζιλίκι του αλλά πολλές φορές χρησιμοποιεί κρυφά την πιστωτική κάρτα του γονιού προκειμένου να «ρεφάρει». Φυσικά αυτό δε γίνεται ποτέ και κάποια στιγμή έρχεται ο φουσκωμένος λογαριασμός τον οποίο καλείται να καλύψει ο ατυχής γονέας. Παρόμοιο αποτέλεσμα έχει πολλές φορές η επαφή των παιδιών και με τα ηλεκτρονικά μαγαζιά τα οποία τους «πείθουν» να αγοράσουν πράγματα που δεν χρειάζονται ή που δεν έχουν την οικονομική άνεση να αγοράσουν οι γονείς τους.

Σε όλες τις προηγούμενες περιπτώσεις εμπεριέχεται και ένας επιπλέον κίνδυνος, αυτός της κλοπής προσωπικών δεδομένων. Το παιδί δεν μπορεί να σκεφτεί για ποιο λόγο είναι

κακό να πει το όνομα και τη διεύθυνσή του, να δηλώσει την προτίμησή του για κάποιο θέμα ή να διευκρινίσει τη θέση της οικογένειάς του πάνω σε ευαίσθητα ζητήματα. Το υλικό όμως αυτό, είναι εξαιρετικά χρήσιμο στα χέρια των κατάλληλων ανθρώπων οι οποίοι μπορούν να το μεταπωλήσουν και έτσι τα στοιχεία και οι απόψεις του οικογενειακού περιβάλλοντος σύντομα γίνονται «κοινό μυστικό». Η ηλεκτρονική διεύθυνση του χρήστη αρχίζει να βομβαρδίζεται από διαφημιστικά μηνύματα, φτάνουν γράμματα με το συμβατικό ταχυδρομείο από εταιρείες με τις οποίες δεν είχε ποτέ σχέση και το χειρότερο χρησιμοποιούνται κάποια στοιχεία (όπως για παράδειγμα ο αριθμός της πιστωτικής του κάρτας) εν αγνοία του και για το όφελος τρίτων. Κάποιες χώρες όπως η Γαλλία και οι ΗΠΑ έχουν ήδη υιοθετήσει εκθέσεις και νόμους που αφορούν τη συλλογή προσωπικών δεδομένων από ανηλίκους μέσω του διαδικτύου. Οι κυριότερες αρχές τέτοιων νόμων είναι η απαγόρευση στους ιδιοκτήτες ιστοσελίδων συλλογής προσωπικών δεδομένων από ανήλικους, η απαίτηση γονικής συγκατάθεσης, η απαγόρευση κοινοποίησης τέτοιων δεδομένων σε τρίτους, η σαφής προειδοποίηση ή η απαγόρευση εισόδου ανηλίκων σε τέτοιες σελίδες, κλπ. Στην Ελληνική νομοθεσία δεν υπάρχουν μέχρι στιγμής παρόμοιες ειδικές διατάξεις.

Αλλά και στην περίπτωση που υπάρχουν νόμοι, όπως για παράδειγμα της παραβίασης της πνευματικής ιδιοκτησίας, πολλές φορές καταπατούνται από τους νεαρούς χρήστες. Ένας βασικός λόγος είναι ότι τα παιδιά συχνά δε γνωρίζουν τι είναι η πνευματική ιδιοκτησία αφού δε διδάσκεται στα σχολεία μας (εκτός ίσως από μία μικρή αναφορά στο βιβλίο πληροφορικής του Γυμνασίου). Ακόμη όμως και όταν το γνωρίζουν, αδιαφορούν για τις συνέπειες τόσο σε ατομικό επίπεδο, δηλαδή για τις κυρώσεις με τις οποίες απειλούνται, όσο και για τις γενικότερες κοινωνικές, πολιτιστικές και οικονομικές συνέπειες των ενεργειών τους. Και βέβαια όταν μιλάμε για κλοπή πνευματικής ιδιοκτησίας αυτό δεν περιλαμβάνει μόνο το κατέβασμα τραγουδιών από το διαδίκτυο που είναι η συνήθης ασχολία των παιδιών, αλλά και την αντιγραφή ταινιών, παιχνιδιών, προγραμμάτων, εικόνων, κειμένων, κλπ. Όλα αυτά τα πνευματικά δημιουργήματα προστατεύονται από το νόμο 2121/1993 ο οποίος προσδιορίζει σε ποιον ανήκει το κάθε έργο, για πόσο χρονικό διάστημα, με ποιον τρόπο κληρονομείται ή πωλείται το περιουσιακό ή το ηθικό δικαίωμα και φυσικά τις ποινές για τους παραβάτες του νόμου.

Ο κίνδυνος να φυλακιστεί ένας χρήστης ή να κληθεί να πληρώσει ένα μεγάλο ποσό για κλοπή κάποιων έργων ίσως φαίνεται αμελητέος στους ανήλικους χρήστες στην Ελλάδα, όμως σε καμία περίπτωση δεν είναι άνευ σημασίας ο κίνδυνος να κολλήσουν ιούς κατά τη διάρκεια της παράνομης αντιγραφής. Τα site που περιέχουν κλεμμένο υλικό, οι χρήστες που συνδέονται μέσω προγραμμάτων peer – to – peer προκειμένου να το ανταλλάξουν αλλά και διάφορα mail που φτάνουν στον υπολογιστή μας από άγνωστη κατεύθυνση δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να θεωρηθούν αξιόπιστα. Το αντίθετο μάλιστα. Τις περισσότερες φορές παραμονεύει ο κίνδυνος τα αρχεία που κατεβάζουν τα παιδιά από το διαδίκτυο να είναι μολυσμένα από διαφόρων ειδών κακόβουλα προγράμματα όπως ιούς, δούρειους ίππους (trojan horse), σκουλήκια (worms), dialers, adware, κλπ. Κάποια από αυτά τα προγράμματα καταστρέφουν αρχεία, άλλα χρεώνουν την τηλεφωνική γραμμή, μερικά αποσπούν στοιχεία από τον υπολογιστή και ενημερώνουν βάσεις δεδομένων ενώ άλλα χρησιμοποιούν τις επεξεργαστικές δυνατότητες του υπολογιστή προκειμένου να αποκτήσουν οι δημιουργοί τους τεράστια υπολογιστική ισχύ. Σε όλες τις περιπτώσεις το αποτέλεσμα είναι χάσιμο ωρών και χρημάτων προκειμένου να επανέλθει το μηχάνημα στην επιθυμητή κατάσταση.

Ένα τελευταίο πρόβλημα στο οποίο αξίζει να γίνει αναφορά είναι αυτό του εθισμού στη χρήση του διαδικτύου. Το ενδεχόμενο του εθισμού ή της πιθανής εξάρτησης από διάφορες, ψυχαγωγικές κυρίως, ασχολίες που προσφέρει ο υπολογιστής συζητείται από το 1987. Σήμερα πια οι περισσότεροι ερευνητές στον τομέα των εξαρτήσεων δέχονται τη διαταραχή εξάρτησης από το Internet σαν μία ψυχοφυσιολογική διαταραχή που εμπεριέχει συμπτώματα

απομόνωσης, συναισθηματικές διαταραχές και διακοπή των κοινωνικών σχέσεων ενώ στη χειρότερη μορφή της μπορεί να επιφέρει ακόμη και τον θάνατο. Σύμφωνα με έρευνα της Ιατρικής σχολής του Χάρβαρντ τα πιο ευάλωτα παιδιά είναι, όπως θα περίμενε κανείς, εκείνα που είναι μόνα και βαριεστημένα ή από οικογένειες που δεν ασχολούνται καθόλου μαζί τους. Κάποια από τα σημάδια εμφάνισης τέτοιου είδους εθισμού είναι τα παρακάτω:

Το παιδί ξεχνιέται με τις ώρες στον υπολογιστή χωρίς να έχει συναίσθηση του χρόνου που αναλώνει .

Λειτουργεί αμυντικά και εχθρικά όταν κάποιος προσπαθεί να θίξει το θέμα αυτό

Παραμελεί τις άλλες του υποχρεώσεις στο σπίτι ή στο σχολείο.

Απομονώνεται από τους φίλους του.

Το διαδίκτυο τον απασχολεί ακόμη και την ώρα που τρώει, που διαβάζει ή κάνει οτιδήποτε άλλο.

Αντιδρά νευρικά ή επιθετικά όταν κάποιος τον διακόπτει από το παιχνίδι ή τη συζήτηση που έχει στο διαδίκτυο.

Ξενυχτάει τα βράδια προκειμένου να παίξει ένα παιχνίδι.

Και τέλος, δείχνει άγχος, ανησυχία, θυμό ή καταθλιπτική συμπεριφορά όταν δεν ασχολείται με το Internet.

Όλα τα παραπάνω προβλήματα, αλλά και άλλα που πιθανόν δε θίχτηκαν μέσα στο περιορισμένο διάστημα αυτής της ομιλίας έχουν τη λύση τους. Οι βασικές προσεγγίσεις προς αυτήν την κατεύθυνση είναι τρεις:

- Η τεχνολογική προσέγγιση που περιλαμβάνει χρησιμοποίηση φίλτρων, λογισμικού monitoring, labelling, κλπ
- Η εκπαιδευτική προσέγγιση που περιλαμβάνει χρησιμοποίηση βιβλίων, βίντεο, σχετικών δραστηριοτήτων, κλπ
- Και κυρίως η οικογενειακή προσέγγιση που περιλαμβάνει συζητήσεις, συμφωνία χρήσης του διαδικτύου, επίβλεψη, κα

Στις παραπάνω προσεγγίσεις οι ομάδες που καλούνται να συμμετέχουν είναι οι δάσκαλοι και οι καθηγητές, οι γονείς και γενικότερα το φιλικό ή συγγενικό περιβάλλον, η κυβέρνηση, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και φυσικά οι άνθρωποι που εμπλέκονται στη δημιουργία ιστοσελίδων, παροχών Internet, δημιουργίας φίλτρων και μηχανισμών ελέγχου, κλπ Ανάλογα με το πρόβλημα μπορεί να χρησιμοποιηθεί μία ή συνδυασμός μεθόδων και να εμπλακούν στη λύση του μία ή περισσότερες από τις προαναφερόμενες ομάδες.

Ενδεικτικά αναφέρουμε κάποιους τεχνολογικούς κυρίως τρόπους αντιμετώπισης των προαναφερόμενων κινδύνων ξεκινώντας από αυτούς της παιδικής πορνογραφίας, της επαφής με τυχερά παιχνίδια, της προπαγάνδας για βία, ρατσισμό, ναρκωτικά, όπλα, κλπ

Η αντιμετώπιση τέτοιων προβλημάτων, ξεκινά με την επιλογή του παροχέα πρόσβασης στο διαδίκτυο. Ένας σωστός provider μπορεί να προσφέρει φιλτράρισμα των ιστοσελίδων που επισκέπτεται ένας χρήστης αναζητώντας λέξεις κλειδιά που είναι ύποπτες για ακατάλληλο περιεχόμενο (πχ sex) και κάνοντας έρευνα σε βάσεις δεδομένων που περιλαμβάνουν ιστοσελίδες με ακατάλληλο περιεχόμενο. Τα φίλτρα που χρησιμοποιεί ο παροχέας μπορούν επίσης να λαμβάνουν υπόψη τους ετικέτες που τοποθετούν εθελοντικά οι ιδιοκτήτες ιστοσελίδων προκειμένου να προστατεύσουν ευαίσθητες ηλικίες από απαγορευμένο υλικό. Τέλος υπάρχουν και λίστες με ιστοσελίδες οι οποίες είναι κατάλληλες για μικρά παιδιά και μπορεί κάποιος βασιζόμενος σε αυτές να επιτρέπει την επιλεκτική πρόσβαση στο Internet. Πέρα όμως από τον παροχέα παρόμοια προγράμματα φιλτραρίσματος κυκλοφορούν και στο εμπόριο και μπορεί κάποιος να τα αξιολογήσει για μια δοκιμαστική περίοδο χρήσεως και στη συνέχεια να τα προμηθευτεί έναντι μικρού τιμήματος. Απλή αναφορά μπορούμε επίσης να κάνουμε και στις δυνατότητες που παρέχουν οι ίδιοι οι φυλλομετρητές (όπως πχ ο Explorer) μέσω επιλογών ασφαλείας οι οποίες όμως σε καμία

περίπτωση δεν μπορούν να προσεγγίσουν την αποτελεσματικότητα των επαγγελματικών προγραμμάτων.

Στην περίπτωση τώρα των συνομιλιών σε chat rooms, καλό είναι εξακριβώσετε αν ο παροχέας της υπηρεσίας προβλέπει «συντονιστή» στο χώρο συνομιλίας. Στην περίπτωση αυτή ένας ενήλικος παρακολουθεί τις συζητήσεις και απομακρύνει οτιδήποτε επιλήψιμο. Φυσικά ο συντονιστής δεν παρεμβαίνει αν δεν υπάρχει συγκεκριμένος λόγος και έτσι το πιθανότερο είναι να μη μάθετε ποτέ ότι είναι κάποιος εκεί.

Για την προστασία του υπολογιστή από ιούς και άλλα κακόβουλα προγράμματα η συνηθέστερη πρακτική είναι η χρήση ειδικών προγραμμάτων. Τα προγράμματα αυτά εγκαθίστανται στον υπολογιστή και παρακολουθούν τη λειτουργία του. Αν διαπιστώσουν ύποπτες συμπεριφορές ενημερώνουν τον χρήστη και του δίνουν εναλλακτικούς τρόπους αντιμετώπισης. Η συνεχής ενημέρωση αυτών των προγραμμάτων επιτυγχάνεται μέσω του δικτυακού τύπου της εταιρείας που το έχει φτιάξει. Καλό είναι επίσης ο χρήστης να προβαίνει συχνά σε προληπτική ανίχνευση ιών σε όλα τα αποθηκευτικά του μέσα. Επίσης, καλή τακτική είναι η δημιουργία αντιγράφων ασφαλείας όλων των αρχείων ώστε να υπάρχει δυνατότητα επαναφοράς σε περίπτωση ανάγκης.

Όμως, εκτός από τα προηγούμενα εξειδικευμένα προγράμματα, υπάρχουν και προγράμματα καταγραφής των ενεργειών του χρήστη. Μέσω των προγραμμάτων αυτών μπορεί ο γονέας να μάθει ποιους τόπους επισκέπτεται το παιδί, τι αρχεία κατεβάζει, τι προγράμματα επικοινωνίας χρησιμοποιεί, ακόμη και τι πληκτρολογεί στις συζητήσεις του. Εννοείται βέβαια ότι η λύση της στενής παρακολούθησης προτείνεται μόνο όταν υπάρχουν σαφείς ενδείξεις κακής χρήσης του διαδικτύου. Ειδικά για γονείς που δεν έχουν επαρκείς γνώσεις λειτουργούν ειδικές γραμμές επικοινωνίας (Hotlines) και ειδικές ιστοσελίδες σε Ευρωπαϊκό επίπεδο από τις οποίες μπορούν να ζητήσουν βοήθεια, να λάβουν πληροφορίες ή να καταγγείλουν συγκεκριμένες τοποθεσίες στο Internet.

Ολοκληρώνοντας την αναφορά στους τρόπους αντιμετώπισης των προβλημάτων θα ήθελα να παραθέσω επιγραμματικά μερικές συμβουλές κυρίως προς τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς αλλά και όλους όσους εμπλέκονται στη σωστή διαπαιδαγώγηση ενός παιδιού. Είναι σημαντικό να καταλάβουμε ότι οι τεχνικές λύσεις δεν επαρκούν. Πάρτε για παράδειγμα μία πισίνα, όπου ένας συναγερμός και κάποια περίφραξη αποτελούν μόνο περιορισμένη προστασία για τα παιδιά που δεν ξέρουν να κολυμπούν. Είναι πιο ασφαλές να μάθετε το παιδί να κολυμπά ώστε να αισθάνεται αυτοπεποίθηση και σιγουριά μέσα στο νερό.

Για να το πετύχετε όμως αυτό πρέπει να εμπνεύσετε εμπιστοσύνη. Να θεωρηθείτε αξιόπιστο και ικανό πρόσωπο να μιλήσετε γύρω από το θέμα, έχοντας καλή γνώση όλων των απειλών και των δυνατοτήτων του παγκόσμιου ιστού, και έχοντας την ευχέρεια να παραθέσετε τα προβλήματα και να προτείνετε λύσεις. Τα παιδιά πρέπει να είναι βέβαια ότι καταλαβαίνετε τις ανάγκες τους, ώστε να ενθαρρυνθούν και να μοιραστούν με σας τους φόβους τους, τις επιθυμίες τους, τις αμφιβολίες τους, και τις απόψεις τους, και να σας ακολουθήσουν ως ηγέτη στην ασφαλή και σωστή χρήση του Διαδικτύου. Μην καταφύγετε απλώς σε έναν κατάλογο συστάσεων. Το μήνυμά σας πρέπει να είναι απλό, εύκολα κατανοητό και να αποτυπώνεται γρήγορα στη μνήμη, για να το θυμάται το παιδί. Οι συμβουλές και οι συστάσεις να είναι πρακτικές και να μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην καθημερινή ζωή. Πρέπει να παραμείνετε διαθέσιμοι, και εύκολα προσβάσιμοι για ερωτήσεις. Και τέλος να δώσετε στα παιδιά έναν διακριτό ρόλο και την πρέπει σημασία ώστε να τα κάνετε να αισθανθούν πιο υπεύθυνα.

Πέρα από τα προηγούμενα καλό είναι να ακολουθήσετε μερικές ακόμη πρακτικές οδηγίες:

Κρατήστε τον ηλεκτρονικό υπολογιστή σε χώρους όπως το σαλόνι και όχι σε υπνοδωμάτια όπου θα είναι δύσκολο να επιβλέπετε τα παιδιά. Δημιουργήστε μία συμφωνία σε οικογενειακό επίπεδο που θα περιλαμβάνει τον τρόπο χρήσης του Internet και την ώρα

που θα μπορεί να δαπανήσει κάθε μέρα το παιδί. Τυπώστε τη συμφωνία και τοποθετήστε την δίπλα στον υπολογιστή. Συνοδέψτε τα μικρότερα παιδιά όταν ξεκινούν την επαφή τους με το διαδίκτυο και ετοιμάστε για αυτά μία λίστα με προτεινόμενες παιδικές ιστοσελίδες. Σιγουρευτείτε ότι τα παιδιά είναι ενήμερα για το γεγονός ότι δεν πρέπει να δίνουν τα προσωπικά τους στοιχεία, να γνωστοποιούν στοιχεία επικοινωνίας, ή ακόμη χειρότερα κωδικούς πρόσβασης και αριθμούς πιστωτικών καρτών όταν επισκέπτονται δωμάτια επικοινωνίας. Βοηθήστε τα να αντιληφθούν ότι οι άνθρωποι στο διαδίκτυο δεν είναι πάντα αυτοί που ισχυρίζονται ότι είναι και φυσικά, μην τα αφήσετε ποτέ να συναντήσουν κάποιον που γνώρισαν μέσω του Ίντερνετ χωρίς να είστε και εσείς παρών. Εξηγήστε στα παιδιά ότι δεν πρέπει να αισθάνονται ενοχές αν κάποιος τους παρενοχλεί ή τους έχει αποσπάσει πληροφορίες αλλά αντιθέτως πρέπει να σας ενημερώσουν άμεσα ώστε να τους βοηθήσετε να το αντιμετωπίσουν. Υπενθυμίστε τους ότι τα προϊόντα πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύονται με νόμους και ότι δεν είναι καλή πρακτική η ανταλλαγή τέτοιου υλικού. Μάθετε στα παιδιά να μη χρησιμοποιούν όποιο πρόγραμμα κατεβάζουν από το διαδίκτυο και να μην ανοίγουν ύποπτα mail. Φροντίστε να αντιληφθεί το παιδί ότι οι πληροφορίες που παρουσιάζονται στο διαδίκτυο δεν ελέγχονται και κατ' επέκταση δεν είναι πάντα έγκυρες. Αν αντιληφθείτε ότι το παιδί έχει αρχίσει να αποξενώνεται από τις παρέες του περνώντας πολύ χρόνο μπροστά στον υπολογιστή συζητήστε μαζί του και εξηγήστε του τα προβλήματα που δημιουργεί αυτή του η στάση. Μην περιορίζετε απλώς ή απαγορεύετε τη χρήση του διαδικτύου γιατί το παιδί θα βρει διέξοδο στα Internet café ή σε σπίτια φίλων του όπου δε θα έχετε τη δυνατότητα να το επιβλέψετε. Σε ιδιαίτερα δύσκολες περιπτώσεις μη διστάσετε να ζητήσετε τη γνώμη ενός ψυχολόγου που θα το βοηθήσει να αντιληφθεί τα αίτια της συμπεριφοράς του και να ξαναβρεί την εμπιστοσύνη στον εαυτό και τη ζωή του.

Τελειώνοντας θα ήθελα να συνοψίσω όλους τους παραπάνω κανόνες σε μία πρόταση: **Βοηθήστε το παιδί σας να αποκτήσει κριτική σκέψη.** Να ελέγχει και μετά να επισκέπτεται δικτυακούς τόπους, να πληκτρολογεί και να συζητά. Σαν χώρα έχουμε ένα πλεονέκτημα στην αντιμετώπιση αυτών των κινδύνων που προκύπτει από τη μικρή, για την ώρα, διείσδυση του Internet στα ελληνικά νοικοκυριά. Πριν εκλείψει το πλεονέκτημα αυτό ας φροντίσουμε να ενημερωθούμε και να προστατεύσουμε τους εαυτούς μας και κυρίως τα παιδιά μας, διατηρώντας μόνο τις θετικές συνέπειες της εξάπλωσης του Internet.

Σας ευχαριστώ